

The welcome given everywhere to visitors from Great Britain is unsurpassed.

2. *Communications* excellent, in spite of geographical and economic difficulties, and the ravages of war.
3. *Hotels and service* admirable, notably in the country districts. A great variety of travel provided, by foot, road, and fjord transport. Valuable facilities for mountain tours provided for members of Den Norske Turistforening and other Turistforeninger.

Unrivalled assistance for all forms of touring provided by Bennett's Turist Bureau.

This article may perhaps lead some of your members to consider extending their walks over the frontier into Sweden, and also bring to the notice of your English members the many advantages of membership of the Turistforenings of Norway and Sweden.

I hope that this short account of our little walk may be the kind of thing you wish for. I send it as some acknowledgment of our gratitude to the Turistforening for many happy days spent in your mountains, and for the hospitality provided in your turisthytter. Last year we revisited Trollheimen, of which we had pleasant memories on a previous tour some years before the war. This is one of my favourite regions in Norway, perhaps largely because it seems to be comparatively little visited by tourists from our country and others overseas, and we are made to feel such welcome guests.

During the first war and on my way home from it I travelled in four continents and got all round the world. We climbed mountains in Africa, India, Kashmir, China, Manchuria and America. In peace times we have had experience of the mountains in Switzerland, Austria, Germany, and the Pyrenees.

During the last war I had opportunities to ascend Kilimanjaro, nearly 20,000 ft. and volcanoes in Belgian Congo up to 14,000 ft. and higher.

Nowhere, however, have I found mountain huts better than those provided in Norway.

Without these it would have been very difficult for us to have explored so much of your beautiful country. So long as I am able to walk I hope to spend all my future holidays in Scandinavia. The mountains may not be so high or so grand as those of the Himalayas and some parts of Europe, but they provide a great variety and special charm of their own. Also one is sure of a warm welcome everywhere.

HVA KAN VI GJØRE FOR Å HINDRE SKIULYKKENE I FJELLET?

Av Claus Helberg

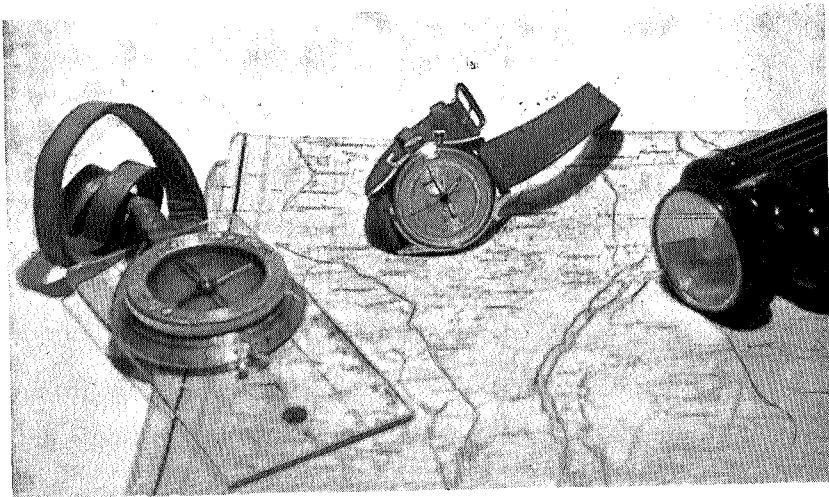
Mitt svar på et slikt spørsmål må tas for det det er: En subjektiv vurdering. Jeg er ikke noen større autoritet på området enn gjennomsnittet av leserne. For å gjøre oss opp noen mening om hvordan vi skal hindre ulykkene, må vi vite hvordan ulykkene inntrer. Først bør vi vel slå fast at antall omkomne ikke er stort når vi tenker på den veldige påskeutfart.

Den første påskeulykke avisene forteller om, hendte i 1901, den første snøskredulykke i vår påskeskiløpings historie. En Oslo-gutt ble tatt av et skred ved Sikkilsdalsseter.

Det var i 1890-årene at påsketrafikken tok til, selv om ikke trafikken var stor de første årene. I 1895 forteller avisene at 3500 påskereisende dro til fjells med jernbanen. Trafikken økte med årene, men noen stortrafikk ble det ikke før etter første verdenskrig. En kan ikke si at ulykkene steg i takt med trafikken, tvert om. I 1913 omkom to engelskmenn på Hardangerjøkulen, men ellers var påskene fri for skiulykker.

Så steg trafikken betraktelig etter første verdenskrig, og nå viste ulykkene stigning, 8 personer omkom i fjellet i 1920, 1921 og 1922. Dermed begynte arbeidet med fjellsikringstjenesten, og de første skiruter i høyfjellet ble kvistet, riktignok mot mange advarsler. Kvisterutene ville trekke ukyndige skiløpere inn i fjellet, ble det sagt. 30 år er gått, og statistikken har vist at det var riktig å kviste eller stake skiruter i fjellet.

Påsken 1927 ble dramatisk. 3 skiløpere omkom, og det hadde nær gått galt med fem studenter fra N. T. H.

Påskeutstyr

Rolf Skjetne

Trafikken økte jevnt i 30-årene, men det var få ulykker. De fleste påsker forløp fredelig. Avisene fortalte om ben- og armbrudd, sjelden om alvorlige ulykker. Men så kom påsken 1938 med den uhyggelige tragedien i Sylene. Samme påske omkom et eldre ektepar på tur fra Hjerkinntil Reinheim.

1940 var en ulykkespåske, og nå var det snøskred som var årsaken. Krigens år ga folk liten anledning til å nytte fjellets sjarm og gleder. Fjellet krevde nok sine ofre blant alle dem som måtte legge i vei over fjellet uten hensyn til vær og føre. Men vi skal heller ikke glemme at fjellet hjalp tusener til frihet.

Etterkrigspåskenes mange ulykker vil leserne huske. Fra 1947 til 1951 omkom 24 skiløpere, det vil si like mange som fra 1901 til 1940. Hva skyldes så denne uhyggelige stigning? Årsakene er vel flere. Stigningen i påsketrafikken forklarer meget, men ikke alt, for trafikken fra 1930 til 1940 var også svær. De usedvanlige snøforhold over størstedelen av Sør-Norge vinteren 1947 og den helt unormale vinteren på Vestlandet i 1951 forklarer det store antall rasulykker.

Skal vi analysere de ulykker som er skjedd, for å lære noe av

dem, er det neppe nødvendig å gå lenger tilbake enn til 1930. Utstyret og kunnskapene om fjellet, særlig bruk av kart og kompass, er jo atskillig bedre nå enn i tiden før 1930.

Av 47 omkomne siden 1930 har 8 gått alene. Ulykker som har hendt fordi skiløpere har gått alene i fjellet, skulle vel kunne elimineres. *Det som trengs, er opplysning om fjellet, regler for høyfjellsskiløping som folk må lese, kunne og bruke. En av reglene må være: Gå ikke alene i fjellet!*

Uvær har vært den direkte årsak til de fleste ulykker gjennom årene. Men dermed kan en ikke si at ulykker på grunn av snøstorm er «hendelige». Ved ulykker i uvær gjør de forulykte skjebnesvangre feil, gjerne flere feil samtidig. Hadde ikke feilene vært gjort, ville ulykkene i de fleste tilfelle ikke ha hendt.

Hvilke feil har så de forulykte gjort? Jeg skal nevne noen av ulykkene de senere år. Først ulykken i Sylene i 1938. 2 svenske ektepar og en norsk dame gikk ut sammen fra Blåhammarstugan på vei til Storerikvollen. Været var meget hardt, stiv kuling midt imot, de hadde trosset advarsler og gått mot all fornuft. To av damene hadde bare én stav hver, og den ene hadde en skadd skulder. Så hadde de gjort en feil som er felles for de fleste som omkommer i uvær i fjellet. De hadde gått på til kreftene var uttømt. De hadde ikke snudd i tide, eventuelt stoppet i tide. Det er neppe farlig å bli natten over ute i uværet hvis bare kreftene er i behold og hvis en har tilstrekkelig mat, vel å merke mat som er lett å spise under slike forhold. Derimot er det små eller ingen sjanser for å klare en natt i snøen hvis en er utkjørt. I dette tilfelle omkom de fire.

Denne tragedien kunne ha vært unngått, ikke ved sikringsmannskaper, radiotelefoni, bikkjer og fly, men ved at skiløperne selv hadde vist fornuft, vist *respekt for fjellet*. Det er bare opplysning som kan hindre gjentakelser.

Samme påske hendte ulykken ved Reinheim. Her skyldtes også ulykken en kombinasjon av flere feil. Den største var at ekteparet ikke hadde *kart og kompass*. Heller ikke i dette tilfelle kunne redningsmannskaper ha hindret ulykken. *Så lenge folk begir seg ut på langtur uten kart og kompass, vil det skje ulykker.*

Hundeambulansen klar til aksjon

Gunnar Raabe

I januar 1939 omkom to skiløpere i forbindelse med innvielsen av Haugesund Turistforenings hytte Olalia i Etnefjellene. De hadde startet utpå ettermiddagen i et forrykende uvær. Som rimelig kan være, klarte de ikke å nå hytta før mørket falt på. De stoppet da og skiftet på med å bruke den enes tynne sovepose. Da de ble funnet neste dag, lå den ene ihjelfrosset i soveposen og den andre lå på snøen ved siden av. Skiløpere bør vite så meget om fjellet at de ikke legger seg til oppå snøen. *En dårlig sovepose er ikke tilstrekkelig.*

To damer som skulle til Olalia samme kveld, hadde innrettet seg fornuftigere. Det kan være verdt å merke seg hvordan de tok situasjonen. Den ene fortalte følgende til en journalist: «Da vi skjønnte at vi ikke ville finne fram til Olalia før det ble mørkt, besluttet vi oss til å grave oss ned i snøen for å overnatte. Vi følte oss ikke særlig trykket av situasjonen. Gjennom instruksjonsforedrag i Turistforeningen hadde vi fått innskjerpet hvordan vi skulle opptre i en slik situasjon, og vi ga oss trøstig i vei med å lage snø-

hus. Vi hadde heldigvis mat. Plutselig falt hulen sammen over oss. Vi grov oss fram og begynte å grave en ny hule ved en stein. Denne var uten tak og ble for kald for oss, og vi begynte så på en tredje hule. Hele natten holdt vi oss våkne ved å snakke og ved å dunke hverandre i ryggen med passende mellomrom. Dessuten gikk det jo lang tid med å grave hulene. Tidlig neste morgen gikk vi videre og fant Olalia. Vi fikk ikke noe mén av opplevelsen, ikke en gang en forkjølelse.»

Dette skulle vise hvilken betydning *god opplysningsvirksomhet* har. Det at de to damene viste så stor interesse for saken at de deltok i instruksjonskurset som Haugesund Turistforening holdt, reddet dem kanskje fra å fryse i hjel i uværet.

I 1948 hadde vi en typisk uværsulykke på Glitretind. Tre skiløpere ville gå over Tinden til tross for at været var dårlig. Ingen nådde til topps, og forsøket kostet en av dem livet. *I dårlig vær er det ingen grunn til å legge turen over topper og langsmed høyderygger.* En bestigning av Glitretind i dårlig vær er da ingen fornøyelse, selv om en slipper fra det med livet. Og det er en stor misforståelse å tro at det er en bedrift å bestige Glitretind i dårlig vær. Tvert om, det er hensynsløst overfor slektninger og overfor dem som senere må ut for å lete.

En nøyaktig parallell til denne ulykken inntraff påsken 1950 på Hallingskarvet. Tre unge gutter omkom i uværet oppe på platået. De burde ha visst at det er livsfarlig å gå langsmed Hallingskarvet i dårlig vær. Terrenget gir ikke muligheter for le, og det finnes bare et par brukelige nedganger, og de er vanskelig å finne selv i godvær. Igjen er det opplysning som skal til.

Leserne vil kjenne til ulykken i påsken 1950 mellom Hilmo og Aunegrenda like godt som jeg. Men det kan kanskje være på sin plass å minne om at den ene av de to unge guttene var meget dårlig kledd. Høyfjellsskiløpere må vite at *ullundertøy er påkrevd.* Det er bare opplysning som kan gi dem forståelsen av dette. Egen erfaring kan være for dyrekjøpt!

Fra 1930 til 1939 inntraff, så vidt jeg vet, ingen rasulykker i fjellet i Sør-Norge. Fra 1946 til 1951 omkom 16 skiløpere ved 8 ulykker, fordelt på vintrene 1947 og 1951 pluss en i 1950.

Snøbilene med ekspeditøren Ola Hilmo mellom sjåførene Sverre Aas og Gunnar Hårstad (tilh.)

Magne Haave

Hva kan vi så gjøre for å hindre rasulykkene?

Problemet er atskillig større enn det å hindre ulykker i uvær. Det som gjør saken så vanskelig, er at en ikke ved de ulykker som er hendt, kan påpeke feil. Noen av de omkomne er blitt tatt av skred på steder hvor det er vanlig å gå på ski. På Vestlandet, som jo mest har vært hjemsokt av rasulykker, er jo terrenget brattlendt nær sagt overalt. Å reise en kampanje mot skiløping i brattlendt Vestlands-terreng ville være det samme som å motarbeide skiløping på Vestlandet. Men de som går på ski i slikt terreng, bør vite noe om snøforholdene. De bør vite hvilke forhold skal til for å utløse ras, under hvilke forhold de må utvise særlig forsiktighet, eventuelt holde seg borte fra bratte skråninger. Hvis de forulykte i 1947 og 1951 hadde visst at faren for ras var spesielt stor disse to årene, så kunne kanskje ulykkene ha vært unngått. Det som hendte i 1947 over nesten hele Sør-Norge og i 1951 på

Vestlandet, var følgende: Det hadde vært sammenhengende kulde med forholdsvis liten nedbør i flere måneder. Snøen var løs helt fra bakken av. I påsken kom et tyngre lag snø oppå løssnøen. Det har så dannet seg en glideflate mellom de to snølagene, og det skulle da ikke meget til for å utløse skredene.

Staten har nedsatt et fonnvernvalg som arbeider med planer om å sende ut skredvarsler. Forhåpentlig vil man en gang i fremtiden kunne sende ut sikre meldinger om snøforhold og om muligheter for ras. Før en kommer så langt, bør skiløpere lære mest mulig om snøskred, slik at de selv best mulig kan være i stand til å bedømme situasjonen når de går på ski i brattlendt terreng. Lokalkjente fjellfolk vil som regel ha bedre greie på forholdene enn ukjente, og regelen bør derfor være at en forhører seg hos kjentfolk før en går på ski i brattlendt terreng.

Etter min mening er det bare én ting som kan hindre rasulykker — så vel som alle andre skiulykker i fjellet: *Opplysning*.

En liten statistikk kan være av interesse:

I løpet av 20 år har jeg opplysninger om 28 skiulykker i fjellet med døden til følge (i alt er 47 omkommet ved disse ulykkene):

Trollheimen	1
Femunden — Sylene — Tydalsfjellene	6
Dovrefjell	1
Rondane	0
Jotunheimen	3
Bergensbanen (Mjølfjell—Geilo, Hallingskarvet)	5
Hardangervidda	0
Setesdal—Ryfylke	0
Andre distrikter	12

Som vi vil se, er det bare ett distrikt — Femunden—Sylene—Tydalsfjellene — av de typiske strøk for hytte-til-hytte-skiløping som har vært hjemsokt av ulykker. Når en tenker på de tusener av skiløpere som hver påske drar til Jotunheimen, er jo tre ulykker (tre omkomne) ikke noe avskrekkende. Jotunheimen er utvilsomt bedre enn sitt rykte!

En «forfløyen» dame — eller da kikhosten skulle tilpers (Nedalen). Magne Haave

En annen statistikk kan kanskje også interessere:

Gått vill	1
Omkommet i storm (muligens gått vill på grunn av storm)	12
Snøskred	11
Kjørt utfor stup	2
Andre ulykker	2

Det er verdt å merke seg at det er få som omkommer fordi de går seg vill. Årsaken er sikkert den at de som kan bruke kart og kompass, som regel vil greie seg, mens de som *ikke* kan, sjelden begir seg innover i øde fjellstrøk.

Turistforeningene kan utvilsomt gjøre meget for å motarbeide ulykker i fjellet. Jeg skal for korthets skyld sette opp dette i punkter:

- 1) Kvisting eller staking av de viktigste ruter mellom turisthyttene. Inspeksjon av kviste- og stakeruter er viktig.

- 2) Førstehjelpsutstyr og skikjelke på alle turisthytter. Sondestenger for ettersøking ved ras hvor det er aktuelt.
- 3) Radiomottaker på turisthyttene for avlytting av værmeldinger.
- 4) Turisthyttene bør ha en sikringsmann som kan lede ettersøking og redningsarbeid. Som regel er bestyreren den som best kan påta seg dette.
- 5) Opplysningsvirksomhet ved foredrag, kurs, artikler og brosjyrer, gjerne i samarbeid med andre organisasjoner.

Det kan være spørsmål om opplysningsvirksomheten vil skape frykt for fjellet i stedet for det som er tilsiktet: respekt for fjellet. Siste påske viste en stor nedgang i trafikken på de fleste turisthytter, og mange tror at dette skyldes snakk og skrijving om fjellets farer. Jeg tror ikke riktig ledet opplysning vil skremme folk vekk fra fjellet. Det som skremmer folk, er ulykkene, som igjen i første rekke skyldes mangel på opplysning. I 1950 inntraff 7 dødsfall ved skiløping i fjellet i påsken og i 1951 5 dødsfall. Det er klart at dette vil virke inn på langturskiløpingen mellom turisthyttene, selv om det ikke er berettiget. Kan en ved hjelp av opplysning hindre disse ulykkene, vil en også ta bort den frykt for fjellet som nå utvilsomt er til stede blant folk.

Kåre Jystad

«Strekken» i orden